

HADTÁP ELMÉLET

„A szerzői kollektíva a témában elvégzett kutatásának kezdeti eredményeit és annak összegzett tapasztalatait adja közre, és ezáltal is elő kívánják segíteni a további vizsgálatokat, valamint a megalapozott döntéseket.

Felelős szerkesztő”

A nemzeti katonai doktrína védelmi jellegének hatásai a hadtápbiztosításra

Dobó Péter ezredes,

dr. Szenes Zoltán alezredes a hadtudományok kandidátusa,

Littomericzky János mk. alezredes

Az MN HFCSF-ség az elmúlt időszakban kiemelt figyelmet fordított a Varsói Szerződés tagállamok katonai doktrínája védelmi jellegének a Magyar Népköztársaságra, a néphadseregre és ezen belül is a hadtápbiztosításra gyakorolt hatásának elemzésére. A téma kutató jelleggel feldolgozásra került az MN HFCSF HM h. hadászatti-hadműveleti és szakmai kiképzési csoportja összevonásán, ahol a fő figyelmet a doktrinális kérdések katonai-technikai oldala összefüggéseinek feltárására és a további kidolgozó munka megalapozására fordítottuk.

Mint ismeretes, a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete 1987. május 28—29-i berlini ülésén elfogadta és közreadta „A Varsói Szerződés tagállamai katonai doktrínájáról” szóló dokumentumot. A dokumentum közzététele óta hazánkban is megkezdődött a katonai doktrína tételeinek elemzése, különös tekintettel a védelmi jellegéből fakadó kérdésekre.* Napjainkra világossá vált, hogy a doktrína politikai oldalának megfelelően kell a katonai technikai oldalt fejleszteni, s elsősorban ezen a területen kell erősíteni a védelmi jelleget. Ennek megfelelően jelen cikkben a nemzeti katonai doktrína katonai technikai oldalának *védelmi jellegéből fakadóan vizsgáljuk a hadtápbiztosítás meghatározó jelentőségűnek ítélt legfontosabb kérdéseit.*

---

* Hivatkoznánk itt mindenképp először dr. Mórocz Lajos vezds. Honvédelmünk néhány aktuális kérdése a védelmi doktrína tükrében (Honvédelem, 1989. 1.sz.) c. tanulmányára, illetve a HM Tudományos Kollégium által elfogadott A Magyar Népköztársaság katonai doktrínájának főbb tételei c. dokumentumra (Honvédelem, 1989. 2. sz.).

A hadtápbiztosítás elméleti és gyakorlati kérdéseinek vizsgálatához a Magyar Népköztársaság katonai doktrínája hivatalos nézeteit, tételeit kiinduló alapnak fogadjuk el.

Doktrínánk katonai-technikai oldala kimondja, hogy „a fegyveres erők fejlesztésének középpontjába” a védelmet kell állítani.** Ennek megfelelően a néphadsereg kiképzésében, felkészítésében, alkalmazási elveiben a „védelem”-nek kell meghatározóvá válnia, fenntartva az eredeti helyzet visszaállítását biztosító ellenlökésekre, ellencsapásokra való felkészítés rendszerét. Így a hadtápegységek, -egységek, -csapatok kiképzését, felkészítését alkalmazási elveinek kialakítását, illetve módosítását a haderőnemek alkalmazási elveihez igazodva kell megvalósítani.

Kiindulva abból, hogy az ország ellen indított esetleges agresszió esetén várhatóan a Dunántúl hadművelleti területté válik, a csapatok — beleértve a hadtápcsapatokat is — meglevő diszlokációja *nem minden esetben felel meg* a védelmi hadművelet követelményeinek. Ugyanez vonatkozik az anyagi készletek lépcsőzésére és elhelyezésére is. A néphadsereg anyagi-technikai tartalékai a Dunától keletre fekvő területekre koncentrálnak, így a manőverekben kiemelkedő jelentőséggel bírhat az átrakó körletek rendszere. Újszerűen jelentkezik a hadművelleti területen levő hátországi ipari, mezőgazdasági létesítmények kapacitásának felhasználása, azoknak a hadiipari termelésre gyakorolt hatásainak vizsgálata, amely az eddigi elveinknek megfelelően kevésbé volt súlyponti.

A védelmi hadművelet során — figyelembe véve az ország katonaföldrajzi helyzetét — *várhatóan megváltozik a csapatok anyagi, egészségügyi, közlekedési és más biztosítási rendszere* és végrehajtásának gyakorlata. Tekintettel arra, hogy a hadművelet honiterületen zajlik, a háország és a harcolók közötti terület *beszűkül, így ellátási-szállítási tagozatok válhatnak feleslegessé*. Csökkenthetővé válik a hadtáp mobilitása, ugyanakkor a stacionár ellátási bázisok jelentősége jelentősen növekedhet.

Elfogadva ezen hatásokat, olyan kérdések merülnek fel, mint a különböző kiegészítő készletek fenntartásának célszerűsége, a készletképzés és lépcsőzés korszerűsítése, az ellátás új rendszere kialakításának lehetősége, figyelembe véve nemzeti erőforrásaink felhasználhatóságát, a népgazdaság teherbíróképességét és a nemzeti sajátosságainkat.

A védelmi hadviselés elve és gyakorlata, valamint a hadtápbiztosítás sajátosságai és elvei *indokolják a jelenlegi hadtápszervezeteink struktúrájának áttekintését, felülvizsgálatát*. Milyen területen célszerű a vizsgálatot elvégezni?

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a néphadsereg haderőnemei közül a védelmi hadműveletek kezdeti időszakában különösen megnő a honi légvédelmi csapatok jelentősége. Ez könnyen belátható, mivel az ország katonai-politikai környezete miatt leghamarabb légi úton érhető el. Ennek megfelelően a honi légvédelmi csapatoknál *már békében* olyan szervezeti-ellátási struktúrát célszerű működtetni, amely a háborús alkalmazás során szükséges. Ezen belül is egyik kulcskérdés *az anyagi készletekkel való manőverezés feltételeinek biztosítása*.

** Vö. Az MNK katonai doktrínájának főbb tételei. Honvédelem, 1989. 3. sz. 83. old.

A szárazföldi csapatoknál az ellátás jelenlegi rendszere — megítélésünk szerint — dandár, hadtest szinten a védelmi koncepcióban is életképes, azon célszerű lenne a differenciált készletképzés lehetőségének megvizsgálása. Várhatóan megnövekszik a csapatok ellátási önállósága, ez néhány, elsősorban a közlekedési, egészségügyi szervezetek módosításának igényét is felvetheti. A hadtáponállóság biztosítása mellett gondolni kell egy elhúzódó védelmi tevékenység során működtethető élelkes hadtápbiztosítási rend kialakítására is, amely az erők lépcsőzetes növelésével képes lesz kiegészíteni a békében kialakított, vagy a háború kezdeti időszakában működő ellátási rendszert.

A hadsereghadtáp szervezetében levő szakcsapatok közül — figyelembe véve, hogy az ellátás területi elve egyre inkább erősödik, jelentősen növekszik az ellátandók száma — különösen az egészségügyi és közlekedési szervek kapacitása tűnik a jelenlegi rendszerben szűkösnek. Mindez az ellátási igényekhez jobban igazodó szervezeti keretek kialakítását teszi szükségessé.

A központhadtáp tagozatban megítélésünk szerint az előretolt lépcső működtetése az új védelmi koncepcióban már nem indokolt. A csapatok anyagi biztosítása érdekében elsősorban a termelő üzemek, a központi raktárak és az átrakó-átadó körletek alkalmazása válik meghatározóvá.

A hátországi egészségügyi szervekkel az egészségügyi biztosítás a csapatoktól kiürített sérültek kórházi ellátására terjed ki, amely alapvetően katonai vezetés mellett meglevő stacionér és szükség kórházakban valósulhat meg.

A központhadtáp szervezeti konstrukciójába tartozónak véljük a tartalékképzés feltételeinek javítását, amely a szárazföldi csapatok hadtápszervezeteinek, azok személyi állományának, technikai eszközszükségleteinek a megfelelő ütemben történő pótlását célozná.

Mindezen korszerűsítések, az összefegyvernemi változásokhoz is igazodó hadtápszervezeti változtatások az alábbiakat eredményeznék:

— az MN hadtáp felépítése jobban igazodna a védelmi hadműveletek hadtápbiztosításához;

— várhatóan megszűnne egy tagozat (Központhadtáp Előretolt Lépcső), amellyel egyrészt javulnának a hadtápvezetés feltételei, másrészt jelentősen csökkenthetők lennének a békében lekötött anyagi és technikai készletek;

— a csapat- és hadsereghadtáp szervezeten is alkalmasabbá válna a hadműveletek hadtápbiztosítása feladatainak önállóbb végrehajtására;

— a vezetés egyszerűsödne, a hadtáp felsővezetést nem kellene megosztani.

A katonai doktrína védelmi jellegének tükrében, a hadtáp készenléte, harcászati és mozgósítási rendszere sokkal nagyobb nyitottságot, egyszerűséget, összhangot, valamint ésszerűbb, könnyebben kezelhető és végrehajtható normatívákat igényelne.

Az ország területi integritásának védelmére hozott intézkedésekben csökken a „rejtettség”, valamint feloldhatók a harcászati fokozatok minden katonai szervezetre egyformán kiterjedő és csak nagy erőfeszí-

tések árán teljesíthető rendszabályok, a szűk készenléti idők okozta feszítettségek.

A csapatok készenléti idejének szabályozása során a honi légvédelmi csapatok, valamint a hadműveleti első lépcsőben alkalmazásra tervezett szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása elsődleges fontosságot élvez. Ennek megfelelően továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani a légvédelmi és repülőcsapatok hadtápszervezeteinek fejlesztésére, annak érdekében, hogy készenlétük már békében megközelítse a háborús követelményeket.

A szárazföldi csapatok vonatkozásában — az azonnali készenlétük kivételével — előtérbe helyezhető lenne a keretesítés, adott esetben a mozgósítás útján való kiegészítés, illetve feltöltés, amivel már békében lényegesen csökkenthető a katonai szervezetek száma.

A mozgósítás útján kiegészülő és felállítandó katonai szervezetek „M” készenléti idejét az ésszerűség határain belül lenne célszerű növelni, biztosítva ezáltal a szervezett, irányított tevékenységet, a tényleges működőképességet.

A *készenléti idők ésszerű növelése* hadtápellátási rendszer szempontjából annyit jelentene, hogy az adott készenléti idejű csapat olyan készenlétszinttel rendelkezne, amely mindenkor a következő ellátási tagozat belépéséig biztosítaná a működőképességet. Vagyis a készenléti idők növelése *együtt járna a mozgókészletek lépcsőzésének módosításával*. Ebből következik, hogy a készenléti időnek és a mozgókészletek lépcsőzésének olyan optimális összhangban kell lennie, amely bármely körülmények között biztosítja a csapatok harckészségét.

A *hadtápkatonák, -alegységek, -egységek, -csapatok és -törzsek kiképzésében, felkészítésében* egyaránt érvényesíteni szükséges a katonai doktrína védelmi jellegéből fakadó változásokat. A kiképzés és felkészülés minden területén a támadó és védelmi tevékenységekkel kapcsolatos kérdések arányait meg kell változtatni. A védelmi harc-hadművelet hadtápbiztosítási kérdései mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a bekerítésben vívott harc, a visszavonulás, a manőverek hadtápbiztosításának elméletére és gyakorlatára.

A hadtápalegységek, -egységek békeidőben való gyakoroltatását minden esetben az összefegyvernemi, fegyvernemi csapatokkal együtt kell szervezni. A különböző gyakorlatok tervezése során előtérbe kell helyezni a *kettő vagy többfokozatú megoldásokat*, ugyanis a hadtápalegységek, -egységek, -csapatok csak így készíthetők arra, hogy a valóságos hadtápbiztosítás feladatait gyakorolják.

Az eddigi tapasztalataink azt igazolják, hogy a hadtápbiztosítás elmélete és gyakorlata a védelmi tevékenységek során olyan újszerű követelményeket és feladatokat állít a hadtáp elé, amelyek a támadó tevékenység hadtápbiztosítása során gyakorlatilag nem jelentkeztek. Éppen ezért az szükséges, hogy a hadtáptörzsek felkészülésében is előtérbe kerüljenek azok a kérdések, amelyek e tekintetben az alegységek, egységek alkalmazásában, vezetésében újszerűek. *Olyanokra gondolunk, mint:*

— a hadműveleti területen levő polgári anyagi-technikai kapacitások felhasználása a harcoló csapatok közvetlen ellátásában;

- a hadműveleti területről kiűritett lakosság ellátása, anyagi-technikai erőforrások hasznosítása, bevonhatósága;
- a hadműveleti területen levő veszélyeztetett ipari-mezőgazdasági kapacitások pótlása, a Számítási Év tervének ezirányú pontosítása;
- a hadtápsávbán működő katonai szervezetek ellátási koordinációja, a jog- és hatáskör, valamint felelősség meghatározása;
- a hadtápvezetés megszervezése, az együttműködés a hadműveleti területen működő polgári és katonai szervek között stb.

Összességében megállapítható, hogy az MNK katonai doktrínája jellegének megváltozása a hadtápbiztosítási kérdéseket illetően is egy sor olyan újszerű kérdést vet fel, amelyek megválaszolása napjaink problémája. Bár az általunk megalapozottak felvetettek is csak elméleti megfontolásokon alapulnak, egy széleskörű tudományos igényű gondolkodás, vizsgálódás, kutatás beindításához jó vitaalapot szolgálhatnak.

A hadsereg és a gazdaság ma

Dr. Szenes Zoltán alezredes, a hadtudományok kandidátusa

A marxizmus-leninizmus klasszikusai világosan felismerték és bizonyították a gazdaság, a politika, valamint a háború, a hadsereg és a hadügy közötti kapcsolatokat és dialektikus kölcsönhatásokat. Egyértelműen megállapították, hogy a háború és a hadügy mindenekelőtt *gazdasági feltételektől függ, a gazdaság által meghatározott*. Az ország katonapolitikájának, biztonságpolitikájának kidolgozásakor, a nemzeti katonai doktrína kialakításakor nem lehet figyelmen kívül hagyni a gazdaság helyzetét, teljesítőképességét, reális lehetőségeit, tudniillik a gazdaság erejétől, színvonalától, fejlettségétől függ, hogy milyen erőforrások, erők és eszközök fordíthatók katonai, védelmi célokra. „... Az erőszak győzelme a fegyverek termelésén, ez pedig egyáltalán a termelésen, tehát a 'gazdasági hatalmon', a 'gazdasági helyzeten', az erőszaknak rendelkezésére álló anyagi eszközökön nyugszik... A hadseregek egész szervezete és harcmódja és ezzel együtt győzelem és vereség, anyagi, azaz gazdasági feltételektől függőnek bizonyul...”¹

A hadsereg, a hadügy igénybe veszi a gazdaságot is, meghatározott követelményeket támaszt vele szemben, visszahat a gazdaságra, a gazdaság szerkezetének alakulására, fejlődésének irányítására és ütemére.

De mivel a fegyveres erők fenntartása és fejlesztése, az ország védelmi felkészítése politikai döntések alapján valósul meg (hiszen maga a háború és hadügy is politikai jelenség), a hadsereg, a hadügy a gazdasággal nem közvetlenül, hanem a politikán keresztül van kapcsolatban. A politika határozza meg a gazdaságnak (összhangban a gazdaság lehetőségeivel), hogy hogyan, milyen mértékben és módon elégítse ki a hadsereg, a hadügy szükségleteit. A politika saját céljai és érdekei érvényesítésének eszköze-

¹ Marx—Engels Művei. 20. kötet. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963. 163. és 167—168. old.